

На Гуцульщині урочисто відзначили 50-річний ювілей прем'єрного показу в столиці України кінофільму «Тіні забутих предків»

В Україні цього року на державному рівні відзначається 50-річний ювілей прем'єри знакового українського кінофільму «Тіні забутих предків». Дуже відрадно, що урочистості відбулися не тільки в столичному Києві, але й у всіх обласних центрах України та на Гуцульщині, як місці знімання цього світового кіношедевр. Із нагоди цього важливого ювілею на Прикарпаття, до гуцульського містечка Верховина, **28-29 серпня 2015 року**, завітали відомі українські кінематографісти Національної кіностудії ім. О. Довженка, творці й актори стрічки, кінокритики та поціновувачі фільму. Головними гостями свята стали видатна актриса кіно і театру Лариса Кадочникова, колишня дружина блаженної пам'яті Юрія Іллєнка та Марія Миколайчук – народна артистка України, дружина блаженної пам'яті Івана Миколайчука.

III Кіномистецький фестиваль «Тіні забутих предків» був підготовлений Верховинською РДА і районною радою, спільно із Відділенням «Філія Гуцульщина» НДІ українознавства. Розпочався дане свято під звуки гуцульських мелодій музичної капели Миколи Ілюка «Гуцули» та з піднесення традиційного українського короваю почесним гостям свята: Ларисі Кадочниковій – виконавиці головної ролі Марії Гутинюк, Марії Миколайчук – народній артистці України, дружині Івана Миколайчука, котрий блискуче зіграв роль Івана Палійчука, Олесю Янчуку – генеральному директорові Національної кіностудії ім. О. Довженка, Сергію Тримбачу – професорові, голові Національної спілки кінематографів України, Андрію Ящишину – першому заступнику голови Держкіно України, Роману Балаяну – кінорежисеру, сценаристу, народному артистові України, Ларисі Брюховецькій – кінокритику, головному редактору журналу «Кіно. Театр», Ользі Брюховецькій – кандидату філософських наук, Владиславові Таранюку – письменнику, члену Національної спілки кінематографів України. Від організаторів кінофестивалю гостям свята на добру згадку подарували самобутні гуцульські подарунки: жіночі хустки та дерев'яні різьблені тарілки.

Офіційна частина кінофестивалю проходила в актовій залі Верховинської ЗОШ I-III ст. Ведучі свята розпочали захід із викладу короткої історії «Тіней забутих предків»: творчого процесу знімання цього фільму на Гуцульщині, його складної подальшої долі, переліку його професійних кіноакторів. Нагадуємо, що для зйомок в багатьох епізодах фільму Сергій

Параджанов старанно відібрав більше півсотні талановитих гуцульських акторів-аматорів, серед яких, зокрема були: Петро Сорюк із дружиною Євдокією та дочкою Марією Хімчак, Ганна Гараджук, Марія Ілійчук, Іван Ігнатюк, Ганна Зітинюк-Чабанюк, Ганна Бойчук, Ганна Ласкурійчук, подружжя Микола і Людмила Данчуки, Василь Тимофійчук, Василь Коржук, Ганна Ласкурійчук із Верховини, Микола Шатрук, Гаврило Костюк, Кузьма Прокоп'юк, Іван Галамасюк, Марія Зеленчук-Потяк, Марія Ґуня, діти Іван Мізинюк, Василь Минайлюк та Іван Потяк із Криворівні, подружжя Василь і Катерина Димидюки із Чорної Річки, Параска Данилюк із Прокурави та багато інших. Стрічка про гуцульських Ромео і Джульєтту перша серед українських фільмів потрапила до книги рекордів Гіннеса, як фільм, що здобув найбільшу кількість нагород та дипломів міжнародних кінофестивалів. Тільки в період з 1965 до 1967 року «Тіні забутих предків» удостоєні 28-ми почесних нагород та відзнак.

Першими із привітальним словом з нагоди 50-річчя прем'єри фільму виступили представники влади: перший заступник Держкіно України Андрій Яцишин, заступник голови Івано-Франківської ОДА Ігор Пасічняк, голова Верховинської районної ради Іван Маківничук і колишній голова Верховинської РДА (1985-2005 рр.) Петро Пониполяк. Долучилася до слів і давня подруга сім'ї Івана та Марії Миколайчуків відома українська поетеса і письменниця Марія Влад. Вона прочитала поезії із своєї книги «Барвінкові Розтоки». Добрі слова про фільм, Сергія Параджанова та Івана Миколайчука сказали гості свята, творці української кінематографії, члени Національної спілки кінематографістів України Сергій Тримбач, Роман Балаян і Лариса Брюховецька.

Лариса Брюховецька

Марія Влад

Всі виступаючі захоплено говорили про фільм «Тіні забутих предків», відзначаючи важливість кінострічки та її вплив на подальшу долю українського поетичного кіно. Актриса

Лариса Кадочникова та співачка Марія Миколайчук розповіли про фільм зсередини, передали залу свої яскраві враження та переживання від творчого знімального процесу. Далше ми наведемо окремі фрагменти із їхніх цікавих розповідей.

Лариса Кадочникова: «Мені дуже важко говорити. 50 років пролетіло, як одна мить, і я знову на Гуцульщині, у Верховині. Сьогодні багато чого вже не пізнаю. Але я бачу зараз ваші щирі усмішки і любов до нас, до тих людей, що створили цей фільм. Ми не з самого початку вважали, що це геніальний фільм. Я пам'ятаю, перегляд сьомої проєкції, зал був переповнений, пішли кадри, закінчився фільм, тишина... Ніхто не знає, що сказати, бо появилoся щось нове, енергійне, народне. У залі був поет Іван Драч, і він тихо сказав: **«Це геніальний фільм!»**».

Марія Миколайчук: «Я не брала участь у знімальному процесі, але я від першого і до останнього дня була там. То був щасливий момент у нашому з Іваном житті. Іван навчався тоді на II-му курсі й у «Тіні забутих предків» потрапив особливим чином. Фільм уже був затверджений і мали виїжджати на зйомки у Карпати в Верховину. Раптом керівник курсу Віктор Івченко просить Параджанова подивитися на Івана. Може він сподобається йому. На що Параджанов відповів: «У нас уже все заповнено, завтра виїжджаємо на зйомки». Оскільки Івченко запросив Параджанова, то він підійшов до Ілленка і сказав: «Зроби американку...», тобто – зроби зйомку без кіноплівки. Івана переодягнули в гуцульське вбрання, дали йому відповідний текст і він почав входити в роль Івана Палійчука. Коли Іван став говорити, Юрій Ілленко скочив і сказав, щоб його нагримували, а сам побіг до Параджанова та почав просити: «Іди подивися, що робить цей хлопець!». Параджанов подивився на блискучу гру Івана і раптом крикнув: «Затверджено, завтра на зйомки!». Отаким незвичним чином Іван потрапив у фільм. Важко уявити якого щастя та блаженства він отримав від зйомок цього фільму. Під час знімального процесу склалося враження, що дійсно були підібрані люди, які найкраще розуміються на своєрідній «мові» Карпатських гір та самобутній культурі гуцулів. І я щаслива, що Іван знімався у цьому кіно, і думаю, що глядача він не підвів».

Почесними гостями III Кіномистецького фестивалю «Тіні забутих предків» стали талановиті гуцульські актори-аматори, які поділилися із глядачами свята своїми враженнями від зйомок у фільмі, розповіли конкретні деталі та цікаві історії з першого свого дебюту в кіно. Спеціально з Івано-Франківська на рідну землю приїхав скрипаль і співак Микола Шатрук, який озвучував гуцульські співанки Івана Палійчука. З села Прокурава прибула співачка Параска Данилюк – чийм голосом співала гуцульські співанки Марічка Гутинюк.

Акторка-аматорка **Ганна Зігинюк-Чабанюк**, розповіла присутнім про першу зустріч із Сергієм Параджановим та про епізод давнього гуцульського весілля в «Тінях забутих предків», у якому вона зігравши роль весільної княгині: «Коли приїхали у Верховину із Київської кіностудії ім. О. Довженка, то до нашого гуцульського танцювального ансамблю «Черемош», яким керував Василь Шинкарук, завітав Сергій Параджанов. Він запропонував учасникам ансамблю зніматися у фільмі «Тіні забутих предків». Ми юні, 18-річні, були сповнені сил і погодилися. Наша перша зйомка була в Криворівні біля церкви, де ми танцювали старовіцьку гуцулку-трісунку. Я згадую: дивувало, що нас одягали в не таке вбрання, яке було притаманне тільки самій Верховинщині. Там було вбрання трохи з Косівщини, Путильщини і Рахівщини. Найбільшою дивиною було те, що нас старанно гримували: ми ж були всі смагляві, а з нас чомусь робили білих ... Ми спочатку запитували, як ми маємо митися, чи грим маємо зняти весь?...

І в один прекрасний день Сергій Параджанов підійшов до мене і сказав, щоб я зіграла роль гуцульської княгині. Весілля знімали восени у Соколівці, була гарна погода, ми виїхали на конях. Мені кажуть сідати на коня, а я не можу, бо моя акторська сорочка вузька. Ну, ніяк я не можу вилізти на коня ... Тоді Сергій Параджанов підійшов до мене, розірвав внизу ту сорочку і каже: «Тепер можеш сідати на коня!».

Лариса Кадочникова

Миколайчук, Ілійчук, Кадочникова, Чабанюк

Акторка-аматорка **Марія Потяк** зізнається, що небагато пам'ятає зі зйомок. Та в її пам'яті закарбувався такий випадок: «Разом з іншими дітьми ми поверталися зі школи до хати й побачили, що щось відбувається на Заріччу. Там було багато машин та людей. Вони нас помітили та підійшли з пропозицією зіграти в одному епізоді. Але ніхто з дітей не наважився зніматись. Треба було вилізти на дах брами й виглядати чи іде наречений Іван у старости до

Палагни. Діти всі сховалися, а я ніби хоробра – підійшла до них. Мене стали убирати в гуцульську сорочку та малювати. Запам'ятала одне – три рази я піднімалась по тій драбині на браму хати-гражди Полагни, щоб правильно сказати: «Де!». Все мало значення: мої рухи, погляд, інтонація».

Відомий скрипаль і співак **Микола Шатрук** розповів таке: «Мені було тоді 24 роки. Ілійчук привів мене до Параджанова. Я заспівав кілька гуцульських співанок і Параджанов сказав, що я їм підходжу. Потім, через рік, прийшла мені телеграма, щоб я приїхав до Києва. В телеграмі мене попросили, щоб я повернув за дівчиною із Прокурави, Параскою Данилюк, яка мала озвучувати гуцульські співанки Марічки Гутинюк. Сергій Параджанов почув її гарний голос у Брусторській церкві.

Приходжу в Прокураву, через верхи, а Параска вже не дівчина – а заміжня жінка. Має маленьку дитинку, і каже мені, що нікуди не поїде. Поїхав я до Києва сам. Зустрів мене Гороховський – заступник Параджанова. На кіностудії мене запитали де Параска. А я їм розказав, що вона вже виддана, кутаї чотиримісячну дочку й не має як приїхати. На другий день, нашу Параску Данилюк з дитиною та чоловіком літаком привезли в Київ. Так само привезли й Івана Галамасюка із Бережниці. Він играв на скрипці, а ми двоє співали гуцульські співанки за Івана і Марічку.

Приємною несподіванкою для гостей свята та присутніх у залі стала показ оригіналу рукописної книги **Кіносценарію «Тіні забутих предків»**, що зберегла в своєму домі у Верховині пані Ганна Ілійчук, невістка покійної акторки-аматорки Марії Ілійчук, котра знімалась у багатьох епізодах фільму. В їхньому домі під час зйомок фільму проживали помічник режисера Людмила Кустова і акторка Тетяна Бестаєва .

В урочистостях взяв участь також внук Петра і Євдокії Сорюків, **Василь Хімчак** . Він є власником Хати-музею кінофільму «Тіні забутих предків» у Верховині. Пан Василь щиро подякував всім гостям та організаторам святкового заходу та розповів, що йому випала прекрасна можливість підлітком, протягом півтора року, спостерігати за процесом створення майбутнього кіношедедру Сергія Параджанова та зніматись дублером Ігоря Дзюри (в ролі малого Іванка Палійчука). Він, разом із своїми рідними, 1964 року проживав у Києві на квартирі славнозвісного кінорежисера.

Пан Василь Нагірняк, як співголова організаційного комітету фестивалю, оприлюднив резолюцію урочистого зібрання: «Забезпечити всебічне сприяння проведенню у 2016 році

наступного IV Кіномистецького фестивалю «Тіні забутих предків», присвятивши його фільму українського режисера Бориса Івченка «Анничка», який також знімали на Верховинщині. З метою збереження пам'яті Сергія Параджанова, який прославив Гуцульщину і Україну на весь світ, звернутися до Всеукраїнської асоціації «Громадська спілка вірменів України» щодо реалізації спільного проекту будівництва пам'ятника Сергію Параджанову у Верховин, на горі Глифа, поруч із музеєм кінофільму «Тіні забутих предків».

Завершився перший день цього святкового заходу переглядом відреставрованої версії фільму «Тіні забутих предків». В цей час у Верховинському краєзнавчому музеї Гуцульщини відбулося урочисте відкриття документальної фотовиставки Юрія Гармаша «**Сергій Параджанов. Дотик**», яку представив український кіномитець Владислав Таранюк.

Другий день III Кіномистецького фестивалю «Тіні забутих предків» був присвячений показу окремих місць знімання геніального фільму Сергія Параджанова на Верховинщині, а декому, особливо – актрисі Ларисі Кадочниковій, просто пригадав ті чудові миті із творчого життя, які принесли їй світову славу. Підготував і провів екскурсійну подорож «**Слідами кінофільму «Тіні забутих предків»**» Іван Зеленчук, старший науковий співробітник Відділення «Філія Гуцульщина» НДІ українознавства.

Розпочалася екскурсійна подорож від овецької церкви Вознесіння Господнього, звідки відкривається чудова панорама гори Ігрець. Адже у повісті Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків» однією із дійових осіб є чудова природа Українських Карпат і чи не найосновніша – гора Ігрець, словесну картину якої письменник майстерно змалював у своєму художньому творі. Помолившись у храмі та сфотографувавшись на фоні Ігреця, учасники екскурсії рушили у напрямку Криворівні та Верховини, до наступних місць зйомок цього кінофільму.

Всі дуже добре пам'ятають кадри із «Тіней...», коли самотній Іван, зустрічає Святий Вечір у капличці. Ці кадри біло знято у давній капличці вище Буковецького мосту. На жаль, ту капличку було зруйновано. Вхід до каплички прикрашали дві дерев'яні фігурки ангелів із великими різьбленими крилами. Через багато років там побудували нову капличку, але на іншому місці. І знаходиться вона сьогодні буквально, можна сказати, під Буковецьким мостом, із якого теж відкривається чудова панорама Чорногори, через що гостям, та і всім учасникам фестивалю, важко було відмовитись від фотосесії. Зробивши світлини, які стануть чудовими

історичними митями кінофестивалю, рушили до Криворівні, до церкви Різдва Пресвятої Богородиці, біля якої, як відомо, теж проходили зйомки.

Буковецький міст

Криворівнянська церква

Парох села Криворівня о. Іван Рибарук дуже щиро зустрів гостей, розповів про Криворівнянську ікону Божої Матері – Покровительку Гуцульщини «Втілення творчих задумів» і подарував усім присутнім ці маленькі іконки, а також іконки святого Юди-Тадея. Почесні гості: Лариса Кадочникова, Марічка Миколайчук та Лариса Брюховецька отримали у подарунок, на згадку про 50-річчя фільму «Тіні забутих предків», ще й гуцульські гердани. Священик Іван Рибарук сказав, що для нього особисто значимість цього фільму в тому, що, найперше, вдалося все показати так, як колись насправді було: «Фільм сильний тим, що у ньому – правда життя давніх гуцулів. Правда, яка живить, яка змушує не бавитися у життя, а жити справжнім життям. Це фільм про справжнє кохання Івана і Марічки».

У Літературно-меморіальному музеї Івана Франка в Криворівні завідувач музею Ганна Луцюк провела змістовну екскурсію та показала гостям документальний запис Сергія Параджанова, зроблений ним 50 років тому в Книзі відгуків відвідувачів музею. Учасники подорожі відвідали також новостворений Музей-садибу Михайла Грушевського на присілку Грушівка, де знімалось кілька епізодів цього кінофільму, зокрема – прощання Івана і Марічки. Оглядову екскурсію для відвідувачів музею провела його науковий працівник Оксана Рибарук. Вона показала відвідувачам сучасну експозицію музею та меморіальне крісло Михайла Грушевського, яке понад 100 років зберігала в своєму домі місцева родина Євдокії Павлюк.

А особливо неповторні миті переживала у той день **Хата-музей кінофільму «Тіні забутих предків»**, а колись – це була хата-гражда Петра і Євдокії Сорюків, у якій під час

зйомок фільму проживали режисер Сергій Параджанов, художник Георгій Якутович та композитор Мирослав Скорик. У цій хаті-гражді та біля неї було знято кілька важливих епізодів цього фільму.

Музичний гурт викладачів Верховинської школи мистецтв, онук Сорюків – Василь Хімчак, екскурсовод Галина Мокан, родина Шкрібляків, у яких під час зйомок проживали Іван і Марічка Миколайчуки, та всі, кому цікава історія фільму та Верховини, зустрічали гостей. Невеличка кімната хати-музею не поміщала всіх, тому дехто з галереї спостерігав через відчинені вікна, намагаючись нічого не пропустити з того, що діялося усередині. Музики своїм майстерним виконанням мелодії з фільму перенесли всіх на півстоліття назад. А пісня «Вербовая дощечка» звучала так, що, мабуть, в усіх присутніх мурашки спиною бігали. Було таке відчуття, що ось-ось і сам Параджанов з'явиться, щоб оцінити святкове дійство. Коли гості посідали за стіл, у центрі уваги була видатна українська актриса Лариса Кадочникова. Мимоволі згадалося з фільму весілля Івана і Палагні. Було приємно спостерігати за Ларисою Валентинівною, якій наступного дня мало виповнитися 77 літ. Незважаючи на свій вік і немилосердну спеку, від якої всі були втомлені, вона була напрочуд енергійною і, навіть сидячи за столом, натхненно, у такт і ритм запальній гуцульській музиці, пританцьовувала. Дійсно, правду кажуть, що людині стільки років, на скільки вона себе почуває. Мабуть пані Лариса відчула себе 25-річною жінкою, якою була під час зйомок фільму.

Поки гості ділилися спогадами і свіжими враженнями та насолоджувались перебуванням у хаті, в якій у Параджанова народжувались геніальні задуми щодо фільму, якому судилося стати світовим кіношедевром, господарі музею варили бануш, як колись це робила Євдокія Сорюк для режисера та його гостей, яких завжди була повна хата. «З цієї хати ніхто не пішов так, щоб його не пригостили», – пригадує онук Сорюків – Василь Хімчак, частуючи поважних гостей музею.

Прийшли на зустріч із гостями фестивалю й місцеві актори-аматори Ганна Бойчук та Василь Коржук, які теж знімалися у цьому фільмі. Пані Ганна Ілійчук запросила пані Ларису Кадочникову, щоб вона поставила автограф навпроти свого прізвища в оригіналі сценарію цього фільму. Навпроти прізвища кіноактора Івана Миколайчука зробила підпис його дружина Марія.

Професор Сергій Тримбач, голова Національної спілки кінематографістів України, подарував господарю музею Василю Хімчаку копію телефільму про створення кінофільму

«Тіні забутих предків», який 15 років тому знімальна група Телеканалу «1+1», під керівництвом Валентини Руденко, зняли на Верховинщині. Редактор журналу «КіноТеатр», відома дослідниця українського поетичного кіно Лариса Брюховецька презентувала музею свою книгу про даний фільм. Письменник Владислав Таранюк вручив пам'ятні медалі, які були випущені в честь 70-річчя Івана Миколайчука, окремим місцевим жителям Верховинщини: Василю Хімчаку, Івану Зеленчуку, Галині Мокан, Мирославі Корнелюк, Ганні Ілійчук та Василю Коржуку.

На завершення передали слово Олесеві Янчуку – народному артисту України, генеральному директору Національної кіностудії ім. О. Довженка, де, разом із Сергієм Параджановим і талановитими гуцульськими акторами-аматорам, було створено цю геніальну кінострічку. Він, зокрема, сказав: «Ця хата на мене справила надзвичайне враження, тут така енергетика, така аура! Тут свій світ! Думаю, стабільний у будь-який час: і в серпні, і в січні, і в травні. Я думаю, що це відбувається завдяки вам, бо ви це все тримаєте і шануєте, і, найголовніше, – любите». Пан Олесь подарував музеєві фотоальбом, присвячений Івану Миколайчуку.

Олесь Янчук

Музей Михайла Грушевського

Після цікавих спогадів й спілкування та смачного гуцульського банушу і запашної гогодзівки, якими щедро пригощали господарі хати-музею, гості фестивалю разом із верховинцями знову сфотографувалися на згадку про славний 50-літній ювілей «Тіней забутих предків». Гостинні гуцули Верховини не відпускали своїх гостей, які дуже поспішали, щоб встигнути на київський потяг і, водночас, якнайдовше хотіли затримати цю щасливу мить живого людського спілкування.

Цілком зрозуміло, що поважним гостям фестивалю не вдалося відвідати всі місця зйомок цього кінофільму, яких є чимало на Гуцульщині. Але хочеться вірити, що тими стежками мандруватиме наступний IV Кіномистецький фестиваль «Тіні забутих предків».

Людмила Зузяк, Іванна Петрусеняк, кореспонденти газети «Верховинські вісті».

Іван Зеленчук, старший науковий співробітник Відділення «Філія Гуцульщина» НДІ українознавства.